

XI. — EENIGE AANTEEKENINGEN OVER NOMENCLATUUR EN VINDPLAATSEN VAN PROSOBRANCHIA IN NEDERLAND.

DOOR E. A. M. SPEIJER.

Wanneer wij de litteratuur over de in Nederland voorkomende Mollusca nagaan, vinden wij als laatste samenvattende publicaties de beide lijsten van het Mollusken-Comité. In de nieuwste (1927) valt ons onder meer het volgende op: „Niet altijd is de nomenclatuur geheel volgens de laatste eischen der prioriteit”. Dit is inderdaad waar, en ik zal trachten met het onderstaande hierin zooveel mogelijk te voorzien.

Bij de meeste hieronder genoemde soorten volgen vindplaatsen. Ik heb alleen die vindplaatsen vermeld, die in bovengenoemde lijst niet voorkomen, daar dit stukje uitsluitend als aanvulling is bedoeld.

Hoewel ik ervan overtuigd ben nog lang niet volledig te zijn, neem ik aan, dat deze lijst een juister inderdruk zal geven van de verspreiding van onze Prosobranchia dan de lijst van het Mollusken-Comité.

Aan het vermelden van gemeenten als vindplaatsen heb ik niet vastgehouden, daar het m.i. onduidelijk is en verwarring moet veroorzaken, wat ik met het volgende voorbeeld afdoende hoop toe te lichten.

Tot de gemeente Den Haag behoort het strand van Kijkduin tot aan dat van de gemeente Wassenaar. We kunnen hieraan duidelijk twee deelen onderscheiden:

1. Scheveningen, het strand ten Noorden van de haven.
2. Den Haag.

Een volkomen gescheiden fauna vertoonen deze stukken strand natuurlijk niet, maar toch is er een duidelijk merkbaar verschil, vooral wat de Lamellibranchiata betreft. *Scrobicularia plana* da Costa, *Lutraria elliptica* Lamarck, *Cardium echinatum* L., *Cardium norvegicum* Spengl. komen alle veel meer voor ten Zuiden van de haven.

Verder zijn mij 8 Prosobranchia uit Nederland bekend, die het Mollusken-Comité niet noemt. Bovendien vermeldt JEFFREYS in zijn „British Conchology” *Rissoa reticulata* (Montagu) en *Rissoa costata* (J. Adams) als aan onze kust voorkomend, zoodat ik ook deze beide soorten opgenomen heb, omdat ik geen reden heb aan deze opgaven te twijfelen.

Het aantal bekende Nederlandsche Prosobranchia is dus 48 (50).

Moeilijk wordt de beoordeeling van Nederlandsch materiaal door het voorkomen van fossielen aan onze kust; het zal voor een belangrijk deel wel altijd een kwestie van persoonlijke appreciatie blijven. Waar ik de

overtuiging had, met fossielen te doen te hebben, heb ik ze niet in onderstaande lijst opgenomen.

Mijn bijzonderen dank aan Prof. Dr. E. D. VAN OORT, die mij toestond, deze aantekeningen in de „Zoologische Mededeelingen” te publiceeren en aan de heeren Dr. A. L. J. SUNIER en H. C. BLÖTE, die mij beiden met hun litteratuurkennis ter zijde stonden en mij in de gelegenheid stelden inzage te nemen van het rijke materiaal van 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie.

Voor deze lijst heb ik dankbaar gebruik gemaakt van materiaal en gegevens verstrekt door Mej. K. SCHIJFSMA en de heeren H. C. BLÖTE, E. HENRARD, B. HUBERT, J. A. NIJKAMP en C. A. VAN REGTEREN ALTENA.

Achteraan volgt een zeer beknopte litteratuurlijst, ik heb n.l. alleen die nummers vermeld, die rechtstreeks betrekking hebben op het hieronder vermelde.

De nummering der species is volgens de lijsten van de „Conchological Society of Great Britain and Ireland”.

A. MARIENE SOORTEN.

PATELLIDAE.

Patella (Lister) Linné 1758.

274. *P. vulgata* Linné 1758.

Vindplaatsen: Vlieland, Texel, IJmuiden, Katwijk, Noordwijkerhout, Noordwijk, Wassenaarsche Slag, Scheveningen, Hoek van Holland. Levende exemplaren van Scheveningen en Hoek van Holland.

TROCHIDAE.

Gibbula Leach in Risso 1826.

(sub-genus: *Steromphalus* Leach 1847).

297. *G. (S.) cineraria* (Linné). Jeffreys 1865.

Trochus cinerarius Linné 1758.

Vindplaats: Kijkduin.

298. *G. (S.) tumida* (Montagu). Jeffreys 1865.

Trochus tumidus Montagu 1803.

Vindplaats: Noordwijk.

LITTORINIDAE.

Lacuna Turton 1827.

(sub-genus: *Epheria* Leach in Gray 1847).

325. *L. (E.) vincta* (Montagu).

Trochus divaricatus Fabricius (non Linné) 1780.

Turbo vinctus Montagu 1803.

Lacuna divaricata (Fabricius) Jeffreys (non Linné) 1865.

JEFFREYS heeft deze soort abusievelijk *Lacuna divaricata* (Fabricius) genoemd, daar er al een *Trochus divaricatus* Linné (= *Gibbula divaricata* (L.)) bestond en de naam dus gepreoccupeerd was toen FABRICIUS zijn *Trochus divaricatus* benoemde.

Littorina Férussac 1821.

(sub-genus: *Neritoides* Brown 1827).

328. *L. (N.) obtusata* (Linné). Dautzenberg et Fischer 1915.

Turbo obtusata Linné 1758.

sub-species *littoralis* (Linné). Dautzenberg et Fischer 1915.

Nerita littoralis Linné 1758.

Vindplaatsen: Vlieland, Breskens.

var. ex-forma *retusa* (Lamarck). Dautzenberg et Fischer 1915.

Turbo retusus Lamarck 1822.

Littorina obtusata (Linné), var. *neritiformis* Brown. Jeffreys 1865.

Vindplaatsen: Schore (Zuid-Beveland), Vlissingen (Ph. DAUTZENBERG, Breskens).

(sub-genus: *Melarhaphe* J. K. Megerle von Mühlfeldt in Menke 1828).

329. *L. (M.) neritoides* (Linné). Jeffreys 1865.

Turbo neritoides Linné 1758.

Turbo caeruleus Lamarck. Collard du Cherres 1830.

(sub-genus: *Littorina* Férussac 1821).

330. *(L.) saxatilis* (Oliv.) Dautzenberg et Fischer 1912.

Turbo saxatilis Oliv. 1792.

sub-species *rudis* (Maton). Dautzenberg et Fischer 1912.

Turbo rudis Maton 1797.

Littorina rudis (Maton) var. *laevis* Jeffreys 1865.

Vindplaatsen: Vlieland, Camp (gemeente Schoorl), Breskens.

331. *L. (L.) littorea* (Linné). Jeffreys 1865.

Turbo littoreus Linné. 1758.

Vindplaats: levend aan de havenhoofden van Scheveningen.

RISSOIDAE.

Rissoa de Fréminville 1814.

(sub-genus: *Alvania* Risso 1826).

337. *R. (A.) lactea* Michaud 1832.

Vindplaats: Scheveningen 15 April 1928 één exemplaar (H. C. BLÖTE).

339. *R. (A.) reticulata* (Montagu). Jeffreys 1867.

Turbo reticulatus Montagu 1803.

Rissoa Beanii Forbes and Hanley 1853.

Vindplaats: Volgens A. W. MALM aan de Noordkust van ons land voorkomend. Zie: Jeffreys, British Conchology IV blz. 13.

(sub-genus: *Manzonina* Brusina 1870 = *Flemingia* Jeffreys 1884).

345. *R. (M.) costata* (J. Adams).

Rissoa costata (J. Adams). Jeffreys 1867.

Turbo costatus J. Adams 1795.

Vindplaats: Jeffreys, British Conchology IV blz. 23 vermeldt: „Its northern limits comprise Norway, Sweden and *Holland*”.

(sub-genus: *Zippora* Leach in Gray 1847).

346. *R. (Z.) membranacea* (J. Adams) 1798.

Turbo membranaceus J. Adams 1798.

Helix labiosa Montagu 1803.

Rissoa labiosa Forbes and Hanley 1853.

Vindplaatsen: Waddenkust van Ameland, Vlieland, Hondsbossche zeewering, Bakkum, Den Haag.

(sub-genus: *Onoba* H. en A. Adams 1854).

347. *R. (O.) striata* (J. Adams).

Rissoa striata (J. Adams). Jeffreys 1867.

Turbo striatus J. Adams 1795.

Vindplaatsen: Bergen (N.-H.), Scheveningen, Kijkduin.

(sub-genus: *Cingula* (Fleming 1828)).

353. *R. (C.) semistriata* (Montagu).

Rissoa semistriata (Montagu). Jeffreys 1867.

Turbo semistriatus Montagu 1808.

Vindplaats: Walcheren.

ADEORBIDAE.

Tornus Anonymus 1829.

Dit genus, gewoonlijk *Adeorbis* Searles Wood 1842 genoemd, werd in 1829 onder den naam *Tornus* door Dr. TURTON gepubliceerd. De naam *Tornus* heeft dus de voorrang boven *Adeorbis*. Daar de publicatie zonder naamsvermelding was, heb ik het genus *Tornus* Anon. genoemd.

365. *T. subcarinatus* (Montagu).

Helix subcarinatus Montagu 1803.

Adeorbis subcarinatus (Montagu) 1842.

Vindplaatsen: Noordwijk, Scheveningen, Kijkduin, Domburg.

CALYPTRAEIDAE.

Crepidula Lamarck 1799.

376. *C. fornicata* (Linné).

Patella fornicata (Lister) Linné 1758.

Vindplaats: Katwijk.

CYPRAEIDAE.

Trivia Gray 1832.

377. *T. arctica* [(Solander) Pulteney].

Cypraea arctica Solander in Humphrey 1797.

Cypraea arctica Pulteney 1799.

var. *europaea* (Montagu).

Cypraea europaea Montagu 1808.

Deze variëteit, die m. i. ten onrechte als soort beschouwd wordt, verschilt van de forma typica alleen door de bruine vlekken op het dorsale deel van de schelp. Onbegrijpelijkerwijs vermeldt JEFFREYS (1867) deze variëteit als *Cypraea europaea* Montagu met de opmerking: „Our species is the *Cypraea arctica* (Solander) Pulteney”.

Vindplaatsen: Noordwijk, Katwijk.

NATICIDAE.

Natica Adanson 1757.

(sub-genus: *Naticina* Guilding 1834 = *Lunatia* Gray 1847).

383. *N. (N.) catena* (Da Costa). Jeffreys 1867.

Cochlea catena Da Costa 1778.

Natica monilifera Forbes and Hanley 1853.

Vindplaatsen: Terschelling, Vlieland, overal van Noordwijk tot en met Hoek van Holland, Hellevoetsluis, Domburg.

384. *N. (N.) nitida* (Donovan).

Nerita nitida Donovan 1803.

var. *Alderi* (Forbes).

Natica Alderi (Forbes) 1838.

Vindplaatsen: Vlieland, Bergen (N. H.), IJmuiden, langs de geheele kust van Noordwijk tot Hoek van Holland, strand van Goeree, strand van Walcheren.

SCALIDAE.

Scala (Klein 1753) Röding 1798.

(sub-genus: *Fuscoscala* Monterosato 1890).

406. *S. (F.) Turtonis* (Turton).
Turbo Turtonis Turton 1819.

(sub-genus: *Clathrus* Oken 1815).

407. *S. (C.) clathrus* (Linné).
Turbo clathrus Linné 1758.
Scalaria communis Lamarek 1822.

Vindplaatsen: Vlieland, Bergen (N.H.), IJmuiden, op het geheele strand van Noordwijk tot Hoek van Holland; strand van Goeree, strand van Walcheren.

408. *S. (C.) Trevelyana* (Leach M. S. in Winch).
Scalaria Trevelyana Leach M. S. in Winch 1822.

Vindplaats: Noordwijk.

(sub-genus: *Hyoscala* de Boury 1890).

409. *S. (H.) clathratula* (G. Adams).
Turbo clathratulus G. Adams 1771.

Vindplaatsen: Loosduinen, Walcheren.

PYRAMIDELLIDAE.

- Odostomia* Fleming (emend.) 1828.
(per syncopen voor *Odontostomia*).

(sub-genus: *Brachystomia* Monterosato 1884).

434. *O. (B.) rissoides* (Hanley).
Odostomia rissoides Hanley 1844.
var. *dubia* (Jeffreys).
Odostomia dubia Jeffreys 1867.

Vindplaats: Walcheren.

- Pyrgulina* A. Adams 1863.

445. *P. decussata* (Montagu).
Turbo Decussatus Montagu 1803.
Odostomia decussata (Montagu). Jeffreys 1867.

Vindplaatsen: Katwijk, Scheveningen, Kijkduin.

TURRITELLIDAE.

- Turritella* Lamarek 1799.

480. *T. communis* (Risso) 1826.
Turritella terebra (Linné). Jeffreys 1867.

Deze laatste naam is onjuist, daar *Turbo terebra* Linné niet hetzelfde is als de door JEFFREYS beschreven soort.

Vindplaatsen: Ameland, Vlieland, Zandvoort, Noordwijk, Katwijk, Scheveningen.

APORRHAIIDAE.

Aporrhais Da Costa 1778.

485. *A. pes-pelecani* (Linné). Jeffreys 1867.

Strombus pes-pelecani Linné 1758.

Aporrhais quadrifidus Da Costa 1778.

Vindplaatsen: Noordwijk, Katwijk, Domburg.

BUCCINIDAE.

Buccinum Linné 1758.

492. *B. undatum* Linné 1767.

Vindplaatsen: Vlieland, van Noordwijkerhout tot Hoek van Holland, vooral 's winters na stormen zeer algemeen. Enkele malen levend. (Scheveningen, Kijkduin).

Neptunea (Bolten) Röding 1798 = *Chrysodomus* Swainson 1840.

498. *N. antiqua* (Linné). Dautzenberg et Fischer 1912.

Murex antiquus Linné 1758.

Fusus antiquus (Linné). Jeffreys 1867.

Vindplaatsen: IJmuiden, Noordwijkerhout, Noordwijk, Katwijk, Wassenaarsche slag, Scheveningen, Kijkduin, Domburg.

Tritonofusus Beck 1847.

502. *T. gracilis* (Da Costa).

Fusus gracilis (Da Costa). Jeffreys 1867.

Buccinum gracile Da Costa 1778.

Vindplaatsen: Terschelling, Katwijk: 2 exemplaren in het bezit van den heer HENRARD, beide voorzien van operculum, met nog resten van het dier erin; Scheveningen, Kijkduin, Middelburg (in een sloot!).

MURICIDAE.

Ocenebra Leach in Gray 1847.

511. *O. erinacea* (Linné).

Murex erinaceus Linné 1758.

Vindplaats: Katwijk.

Purpura Bruguière 1791.

(sub-genus: *Polytropa* Swainson 1840).

518. *P. (P.) lapillus* (Linne). Jeffreys 1867.

Buccinum lapillus Linné 1758.

Vindplaatsen: Vlieland, Hoek van Holland (levend).

NASSIDAE.

Nassa Lamarck 1799.

(sub-genus: *Hinia* Leach in Gray 1847).

521. *N. (H.) reticulata* (Linné). Jeffreys 1867.

Buccinum reticulatum Linné 1758.

Vindplaatsen: Terschelling, Vlieland, Bergen (N. H.), IJmuiden, langs de geheele kust van Noordwijk tot Hoek van Holland, niet zeer algemeen.

(sub-genus: *Hima* A. Adams 1853).

522. *N. (H.) incrassata* (Ström). Jeffreys 1867.

Buccinum incrassatum Ström 1768.

PLEUROTOMIDAE.

Pleurotoma Lamarck 1799.

(sub-genus: *Lora* J. Gistel 1848 = *Bela* Leach 1848).

525. *P. (L.) turricula* (Montagu).

Murex turricula Montagu 1803.

Pleurotoma turricula (Montagu). Jeffreys 1867.

Mangelia turricula (Montagu). Forbes and Hanley 1853.

Vindplaatsen: IJmuiden; langs de geheele kust van Noordwijk tot Hoek van Holland, zeldzamer dan *Nassa reticulata* (L.); Domburg.

B. ZOET- EN BRAKWATER-SOORTEN.

PALUDESTRINIDAE.

Hydrobia Hartmann 1821.

(sub-genus: *Paludestrina* d'Orbigny 1840).

132. *H. (P.) jenkinsi* (E. A. Smith) 1889.

Vindplaatsen: Camp (gemeente Schoorl), Urk, Houten, Diemen, Halfweg, kanaal Katwijk-Rijnsburg, Kagerplassen, Borsseleen.

134. *H. (P.) stagnalis* (Baster). G. Dollfus 1911.

Turbo stagnalis Baster 1765.

Helix stagnalis Linné 1767.

H. (P.) ventrosa (Montagu). Jeffreys 1862.

Turbo ventrosus Montagu 1803.

Rissoa ventrosa (Montagu). Forbes and Hanley 1853.

Deze soort is in de lijst van het Mollusken-Comité opgenomen onder den naam *Hydrobia stagnalis* Baster, naar aanleiding van de *Turbo stagnalis* Baster van 1765, overgenomen in LINNAEUS als *Helix stagnalis* Linné 1867.

Naar aanleiding van *Turbo stagnalis* Baster zegt JEFFREYS in deel V van „British Conchology” blz. 151: „*Turbo stagnalis* of BASTER is *Hydrobia ulvae*”.

KENNARD en WOODWARD in „Synonymy of the British Non-Marine Mollusca”:

„Both description and figure are inadequate for determination. The sole species present to-day at the type locality (Zierikzee) is *Paludestrina ventrosa* (Mont.)”.

DAUTZENBERG is al even weinig complimenteuz: „le. *Turbo stagnalis* de BASTER ayant été trop grossièrement représenté pour permettre une identification certaine”.

Hoewel ik niet zoo overtuigd ben als Mej. VAN BENTHEM JUTTING door de teekening en de beschrijving van J. BASTER, heb ik toch gemeend den naam *H. (P.) stagnalis* (Baster) te moeten handhaven, daar de *Turbo stagnalis* Baster geen andere hier voorkomende soort zijn kan. JEFFREYS heeft zeker ongelijk, waar hij zegt dat BASTER *Sabanaea ulvae* (P.) heeft bedoeld.

Vindplaatsen: Camp (gemeente Schoorl), Huizen, Diemen, Kijkduin 's Gravenhage.

(sub-genus: *Bythinella* Moquin-Tandon 1848).

H. (B.) Steinii (E. v. Martens). Clessin 1877.

Hydrobia Steinii v. Martens 1858; niet in Engelsche lijst.

In de lijst van het Mollusken-Comité opgenomen onder den naam *Hydrobia Scholtzi* A. Schm. SCHMIDT heeft echter jonge exemplaren van *H. (B.) Steinii* beschreven als *H. Scholtzi*.

Sabanaea (Leach M. S. 1818). G. B. Sowerby 1842.

Peringia Paladilhe 1874.

361. *S. ulvae* (T. Pennant).

Turbo ulvae Pennant 1777.

Rissoa ulvae (Pennant). Forbes and Hanley 1853.

Vindplaatsen: Bergen (N.-H.) Katwijk, Kijkduin, Oranjezon (Walcheren).

Bithynia Leach 1818.

138. *B. tentaculata* (Linné). Leach 1818.

Helix tentaculata Linné 1758.

139. *B. leachii* (Sheppard). Forbes and Hanley 1850.

Turbo Leachii Sheppard 1823.

Lithoglyphus von Megerle von Mühlfeldt 1818.

L. naticoides (Férussac). Frauenfeld 1863; niet in Engelsche lijst.

Paludina naticoides Férussac.

VIVIPARIDAE.

Viviparus D. de Montfort 1810 = *Vivipara* J. Sowerby 1813 = *Paludina* Lamarck 1822.

140. *V. viviparus* (Linné).
Helix viviparus Linné.
142. *V. fasciatus* (O. F. Müller).
Nerita fasciata Müller 1774.
Cyclostoma contecta Millet.
Paludina Listeri Forbes and Hanley 1853.

VALVATIDAE.

- Valvata* Müller 1774.
143. *V. piscinalis* (Müller). Lamarck 1822.
Nerita piscinalis Müller 1774.
V. macrostomae (Steenbuch M. S.). Mörch 1864; niet in Engelse lijst.
144. *V. cristata* Müller 1774.

ASSIMINEIDAE.

Assimineia (W. E. Leach M. S.) in Fleming 1828.
Assemanina G. A. F. Knight 1900.
Misschien toegewijd aan J. S. Assemani, maar gepubliceerd als *Assimineia*, wellicht omdat FLEMING en GRAY Leach's handschrift verkeerd gelezen hebben.

145. *A. grayana* Leach in Fleming 1828.
Vindplaatsen: Bunschoten, Spakenburg, Hellevoetsluis.

POMATIIDAE.

Pomatias B. Studer 1789 = *Cyclostoma* Draparnaud 1801 = *Ericia* Moquin-Tandon 1848.

146. *P. elegans* (O. F. Müller).
Nerita elegans Müller 1774.
Vindplaatsen: Op het strand bij Kijkduin (!) (H. C. BLÖTE); Valkenburg, Schin op Geulle, Vaals.

NERITIDAE.

- Theodoxus* de Montfort 1810.
Neritina Lamarck 1816; de opgave 1809 is onjuist.
148. *T. fluviatilis* (Linné).
Nerita fluviatilis Linné 1758.
-

LITTERATUURLIJST.

- J. BASTER, Natuurkundige uitspanningen. Haarlem 1765.
- TERA (= W. S. S.) VAN BENTHEM JUTTING, Zoet- en Brakwatermollusken in: Flora en Fauna der Zuiderzee 1922.
- W. S. S. VAN BENTHEM JUTTING, Lijst van gemeenten als vindplaatsen van Nederlandsche Mollusken. Tijdschrift Ned. Dierk. Ver. (2). Dl. XX 1927.
- H. C. BLÖTE, Verslag van een demonstratie van Nederlandsche Mollusken in: Tijdschrift Ned. Dierk. Ver. (3) Dl. I, afl. I 1928.
- PH. DAUTZENBERG et H. F. FISCHER, dans: Résultats des campagnes scientifiques de Monaco, fascicule XXXVII 1912.
- PH. DAUTZENBERG et P. DUROUCHOUX, Les Mollusques de la Baie de Saint-Malo. Paris 1913.
- PH. DAUTZENBERG et P. H. FISCHER, Les Mollusques marins du Finistère et en particulier de la Région de Roscoff. Paris 1925.
- L. DORSMAN, De schelpen van ons strand 1911.
- Tweede druk (zonder jaartal).
- A. E. ELLIS, British Snails. Oxford 1926.
- E. FORBES and S. HANLEY, A History of British Mollusca and their shells. London 1853.
- D. GEYER, Unsere Land- und Süßwassermollusken. Stuttgart 1927.
- B. HAVINGA, Mariene Mollusca in Flora en Fauna der Zuiderzee 1922.
- J. A. HERKLOTS, De Dieren van Nederland. Weekdieren. Haarlem 1859.
- J. G. JEFFREYS, British Conchology. London 1862-'69.
- J. B. LAMARCK, Histoire naturelle des animaux sans vertèbres 1838.
- C. A. LINNÉ, Systema Naturae, Editio X 1758.
- Editio XII 1767.
- List of British Marine Mollusca 1902.
- MARTINI und CHEMNITZ, Systematisches Conchilien Cabinet 1838—1922.
- J. P. OTTO, Een oecologische studie van de Fauna der Kagerplassen 1927.
- P. PELSENEER, „Mollusca” A Treatise on Zoology edited by E. Ray Lankester. London 1906.
- L. A. REEVE, Conchologia Iconica. London 1843—'78.
- W. G. N. VAN DER SLEEN, Lijst van gemeenten als vindplaatsen van Nederlandsche Mollusken. Tijdschr. Ned. Dierk. Ver. (2) Dl. XVIII, afl. 2 1921.
- J. H. VERNHOUT, Catalogus der Nederlandsche Mollusca van 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie I en II. Zool. Mededeelingen 1916.
- Verslag omtrent 's Rijks Museum van Natuurlijke Historie loopende over het tijdvak van 1 September 1926 tot 1 September 1927. Leiden, 1927.
- B. B. WOODWARD, List of British Non-Marine Mollusca. London 1904.
- B. B. WOODWARD and A. S. KENNARD, Synonymy of the British Non-Marine Mollusca. London 1926.